

Persepsi Peranan Murid terhadap Pembelajaran Berasaskan Dokumen dalam Mata Pelajaran Sejarah

(Students' Perceptions towards Their Roles in Document-Based Lesson in History Subject)

M. KAVIZA*

ABSTRAK

Oleh kerana mata pelajaran sejarah melibatkan keperluan untuk meneroka sesuatu peristiwa sejarah, maka pelaksanaan pembelajaran berasaskan dokumen telah membolehkan murid-murid dapat berperanan sebagai seorang sejarawan dalam membuat penyiasatan sejarah yang mendalam. Kajian tinjauan ini bertujuan untuk mengenal pasti persepsi murid terhadap peranan mereka dalam pembelajaran berasaskan dokumen mata pelajaran sejarah berdasarkan tahap pencapaian. Seramai 67 orang murid Tingkatan Empat telah dipilih sebagai sampel dalam kajian ini melalui teknik persampelan berkelompok. Soal selidik yang diadaptasi yang telah disahkan oleh pakar penilai serta mempunyai nilai kebolehpercayaan yang baik telah dijadikan instrumen kajian ini. Data dianalisis secara deskriptif dan inferensi, iaitu ujian-t sampel tidak bersandar. Keseluruhan dapatan kajian menunjukkan bahawa skor min persepsi peranan murid berprestasi tinggi adalah lebih tinggi berbanding murid berprestasi rendah terhadap pembelajaran berasaskan dokumen. Selain itu, dapatan juga menunjukkan bahawa tidak terdapat perbezaan yang signifikan bagi skor min persepsi 1) keseronokan berperanan sebagai seorang sejarawan, 2) keyakinan berperanan sebagai seorang sejarawan, 3) kebolehan meneroka suatu peristiwa sejarah dan 4) kebolehan menggunakan sumber-sumber sejarah berdasarkan tahap pencapaian murid. Perbezaan yang signifikan adalah hanya bagi skor min persepsi kemampuan berperanan sebagai seorang sejarawan. Implikasi kajian ini mencadangkan bahawa pendekatan pembelajaran berasaskan dokumen dalam mata pelajaran sejarah adalah berpotensi sebagai kaedah pengajaran yang inovatif sesuai buat semua murid pelbagai tahap pencapaian.

Kata kunci: Pembelajaran berasaskan dokumen; murid berbeza tahap pencapaian; persepsi peranan

ABSTRACT

As there is a need to explore historical events in history subjects, therefore the implementation of document-based lesson has enabled students to play the roles as historians in making deep historical investigations. This survey study aimed to identify the students' perceptions towards their roles in document-based lesson in history subject based on level of achievement. A total of 67 form four students were selected as respondents in this study through cluster sampling technique. An adapted questionnaire which have been verified by experts and have a good reliability was used as the instrument of this study. The data were analyzed descriptively and inferentially using independent t-test. The overall findings showed that the role perceptions of high-achieving students are higher than low-achieving students towards document-based lessons. In addition, the findings of this study also showed that there is no significant difference in the mean scores of the students' 1) perception of enjoyment acting as a historian, 2) confidence of acting as a historian, 3) ability to explore a historical event and 4) ability to use historical sources based on their levels of achievement. The only significant difference is in the mean score of the perception of the ability to act as a historian. The implications of this study suggested that document-based lesson is a potentially innovative teaching method for students of various levels of achievement.

Keywords: Document-based lessons; level of student achievement; perceptions of roles

PENGENALAN

Usaha pemartabatan ilmu sejarah di Malaysia bermula apabila mata pelajaran sejarah telah dijadikan mata pelajaran wajib lulus dalam peperiksaan Sijil Pelajaran Malaysia (SPM) mulai tahun 2013. Sehubungan dengan itu, inovasi dalam proses pengajaran dan pembelajaran sejarah perlu dilaksanakan selaras perkembangan sistem pendidikan

pada abad ke-21 (Mohd Mahzan et al. 2016; Mohd Johdi & Ahmad Rafeai 2010). Hal ini kerana penglibatan aktif murid dalam proses pengajaran dan pembelajaran sejarah mempunyai kaitan dengan keberkesanan kaedah pengajaran dan pembelajaran yang dilaksanakan (Omarin & Yunus 1996; Abdul Rahim 1999). Realitinya, ilmu sejarah melibatkan penyiasatan mengenai sumber-sumber sejarah seperti buku sejarah, peta, surat khabar,

manuskrip, diari, gambar dan sebagainya (Hazri 2003; Newmann 2001). Hal ini bertepatan dengan definisi ilmu sejarah yang ditakrifkan sebagai kajian terhadap himpunan bahan-bahan peninggalan masa silam yang digunakan oleh sejarawan sebagai bahan bukti konkrit bagi membuktikan intrpretasi mereka mengenai sesuatu peristiwa yang berlaku pada masa silam melalui proses inkuiri (Hover et al. 2016; Renuka & Siti Hawa 2012; Reisman 2012; Wineburg 1991). Maka, pelaksanaan pembelajaran berasaskan dokumen dalam mata pelajaran sejarah membolehkan murid dapat meneroka sesuatu peristiwa sejarah dengan lebih mendalam melalui pentafsiran maklumat daripada sumber sejarah (Reisman & Fogo 2016; Reisman 2012; Hynd 1999; Newmann 2001; Rantala & Van den Berg 2015). Dengan kemajuan teknologi, guru sejarah dapat mengakses pelbagai jenis sumber-sumber sejarah melalui laman web sejarah, portal arkib negara, muzium negara dan sebagainya untuk digunakan semasa proses pengajaran dan pembelajaran sejarah di dalam kelas (Breakstone & Smith 2013; Brown & Dotson 2007; Huistra & Mellink 2016). Murid berpeluang untuk meneroka sejarah bagi meningkatkan pemahaman sejarah dan keintelektualan kognitif aras tinggi (Macedo-Rouet et al. 2013; Merkt et al. 2017). Oleh itu, pembelajaran berasaskan dokumen adalah berupaya untuk mewujudkan suasana persekitaran pembelajaran yang lebih menarik dengan meningkatkan penyertaan aktif dalam kalangan murid.

Tidak dinafikan bahawa pembelajaran berasaskan dokumen dapat meningkatkan kemahiran dan minat belajar mata pelajaran sejarah apabila mereka didedahkan dengan proses penerokaan sejarah dengan menggunakan sumber-sumber sejarah (Reisman 2012; Cowgill & Waring 2017; Rantala & Van den Berg 2015). Sungguhpun begitu, pelaksanaan pembelajaran berasaskan dokumen dalam kalangan murid dalam kajian Nokes (2014) yang telah dilaporkan terdapat perubahan positif terhadap peranan murid pada awal dan akhir proses pengajaran dan pembelajaran sejarah walaupun dalam kajian Wineburg (1991) yang telah membuktikan bahawa murid dan guru sejarah tidak berkemampuan meneroka sejarah dan berperanan sebagai seorang sejarawan disebabkan oleh kurangnya pendedahan terhadap penggunaan sumber-sumber sejarah di dalam kelas. Namun begitu, persepsi peranan murid terhadap pembelajaran berasaskan dokumen dalam mata pelajaran sejarah berdasarkan murid berbeza tahap pencapaian masih belum diketahui walaupun murid-murid di dalam kelas terdiri daripada kepelbagaian ciri demografi yang berbeza. Maka, kajian ini bertujuan untuk mengenal pasti persepsi peranan murid terhadap pembelajaran berasaskan dokumen dalam mata pelajaran sejarah berdasarkan tahap pencapaian. Persoalan-persoalan kajian berikut telah dibina:

1. Adakah terdapat perbezaan skor min persepsi keseronokan berperanan sebagai seorang sejarawan terhadap pembelajaran berasaskan dokumen berdasarkan tahap pencapaian?
2. Adakah terdapat perbezaan skor min persepsi keyakinan berperanan sebagai seorang sejarawan terhadap pembelajaran berasaskan dokumen berdasarkan tahap pencapaian?
3. Adakah terdapat perbezaan skor min persepsi kebolehan meneroka suatu peristiwa sejarah terhadap pembelajaran berasaskan dokumen berdasarkan tahap pencapaian?
4. Adakah terdapat perbezaan skor min persepsi kemampuan berperanan sebagai seorang sejarawan terhadap pembelajaran berasaskan dokumen berdasarkan tahap pencapaian?
5. Adakah terdapat perbezaan skor min persepsi kebolehan menggunakan sumber-sumber sejarah terhadap pembelajaran berasaskan dokumen berdasarkan tahap pencapaian?

PEMBELAJARAN BERASASKAN DOKUMEN

Pembelajaran berasaskan dokumen semakin meluas dilaksanakan dalam pendidikan sejarah sebagai salah satu kaedah pengajaran yang menekankan kepada penerokaan sumber-sumber sejarah bagi meningkatkan daya intelek yang mendalam dalam kalangan murid (Reisman 2012; Nokes 2014). Adalah diakui bahawa sumber-sumber sejarah menyediakan pelbagai maklumat tentang fakta dan kejadian sesuatu peristiwa sejarah yang telah berlaku (Suntharalingam 1985). Sehubungan itu, sumber sejarah adalah terdiri daripada sumber utama iaitu catatan, laporan, surat dan sebagainya yang bersifat asli dan sumber kedua iaitu risalah, majalah, buku dan sebagainya yang bersifat tidak asli yang digunakan oleh sejarawan sebagai bahan kajian dalam membuat suatu penyiasatan sejarah (Hazri Jamil 2003; Newmann 2001). Secara konsepnya, pembelajaran berasaskan dokumen merupakan strategi pembelajaran berasaskan analisis sumber sejarah bagi membuat suatu tafsiran sejarah melalui proses inkuiri secara mendalam (Dutt-Doner et al. 2007; Reisman & Fogo 2016).

Adalah dibuktikan bahawa pelaksanaan pembelajaran berasaskan dokumen dalam proses pengajaran dan pembelajaran dapat membentuk persekitaran pembelajaran menarik (Nokes 2014), meningkatkan keintelektualan kognitif aras tinggi (Reisman 2012) dan membentuk hujah dan penaakulan sejarah yang mantap (Rantala & Van den Berg 2015; Kaviza 2019) malah keberkesanan pelaksanaan pembelajaran tersebut dalam mata pelajaran sejarah adalah bertepatan dengan cadangan keperluan inovasi dalam kurikulum mata pelajaran sejarah yang mempunyai struktur yang khusus dan menggalakkan proses penyiasatan yang mendalam seperti seorang sejarawan (Pusat Perkembangan Kurikulum [PPK] 2003). Hal ini kerana amalan pembelajaran berasaskan hafalan maklumat sepenuhnya tidak dapat meningkatkan kebolehan berfikir dan keupayaan pencapaian dalam kalangan murid (Fitzgerald 2009; Mallihai Tambyah 2017)

yang menyebabkan mereka tidak menyukai mata pelajaran sejarah seperti yang disarankan dalam transformasi pendidikan (Abdul Razaq et al. 2013; Azwan et al. 2005; Barton & Levistik 2004; PPK 2003; Kementerian Pendidikan Malaysia 2013; Anuar et al. 2009). Justeru, pembelajaran berasaskan dokumen dapat membentuk proses pembelajaran yang berkesan dengan meningkatkan kemahiran-kemahiran bagi memantapkan martabat mata pelajaran sejarah pada peringkat global.

METODOLOGI KAJIAN

Kajian ini berbentuk tinjauan yang dirujuk sebagai kaedah penyelidikan yang melibatkan pungutan data secara sistematik melalui penggunaan soal selidik yang dilengkapkan oleh responden kajian bagi mengukur pembolehubah yang dikaji (Lim 2007; Chua 2014). Rasional pengkaji memilih rekabentuk tinjauan dalam kajian ini disebabkan oleh keperluan untuk memperolehi maklumat deskriptif terhadap min dan sisihan piawai bagi mengetahui taburan pembolehubah-pembolehubah yang dikaji iaitu persepsi peranan murid terhadap pembelajaran berasaskan dokumen (Gay & Airasian 2003; Cresswell 2005).

Kajian ini melibatkan seramai 67 orang murid Tingkatan Empat, iaitu 33 orang murid pencapaian tinggi dan 34 orang murid pencapaian rendah di sebuah sekolah di utara Semenanjung Malaysia yang dipilih melalui teknik persampelan berkelompok (Neuman 2000). Penentuan tahap pencapaian murid adalah berdasarkan gred pencapaian mereka dalam Pentaksiran Tingkatan Tiga (PT3) pada tahun sebelumnya, seperti ditunjukkan pada Jadual 1. Murid-murid dalam kajian ini telah menjalani proses pengajaran dan pembelajaran berdasarkan pembelajaran berasaskan dokumen bagi topik Tamadun Awal Manusia (PPK 2003).

JADUAL 1. Kriteria pembahagian murid

Pembahagian	Kriteria
Murid berpencapaian tinggi	Gred A, Gred B atau Gred C
Murid berpencapaian rendah	Gred D, Gred E atau Gred F

Sumber: Jabatan Pendidikan Negeri (2018)

Suatu soal selidik telah dibina yang diadaptasi daripada kajian-kajian lepas dan telah dijadikan instrumen dalam kajian ini. Soal selidik mengandungi item berskala Likert 5-poin, iaitu 1-sangat tidak setuju, 2-tidak setuju, 3-tidak pasti, 4-setuju, dan 5-sangat setuju. Soal selidik tersebut telah disahkan oleh dua orang pakar penilai, iaitu seorang pensyarah dan seorang guru cemerlang sejarah yang berpengalaman dalam bidang pendidikan sejarah. Soal selidik ini juga mencapai indeks kebolehpercayaan *Cronbach's Alpha* yang baik iaitu 0.94 (Nunnally 1978).

Data kajian ini telah dianalisis dengan menggunakan statistik deskriptif dan inferensi iaitu ujian-t bagi sampel tak bersandar dengan menggunakan perisian *IBM SPSS* versi 23.

DAPATAN DAN PERBINCANGAN KAJIAN

PERSEPSI KESERONOKAN BERPERANAN SEBAGAI SEORANG SEJARAWAN

Keseronokan berperanan sebagai seorang sejarawan ialah keadaan yang membolehkan murid-murid berasa gembira untuk menjalankan proses penyiasatan sejarah seperti seorang sejarawan yang berkaliber yang dapat meningkatkan minat mereka untuk belajar mata pelajaran sejarah secara tidak langsung seperti yang diperjelaskan oleh Nokes (2014) dan Renuka dan Siti Hawa (2012) dalam kajiannya. Jadual 2 menunjukkan min dan sisihan piawai yang diperolehi bagi item-item yang mewakili persepsi keseronokan berperanan sebagai seorang sejarawan.

JADUAL 2. Analisis persepsi keseronokan berperanan sebagai seorang sejarawan berdasarkan tahap pencapaian

Item	Murid Berpencapaian Tinggi (N = 33)		Murid Berpencapaian Rendah (N = 34)	
	Min	Sisihan Piawai	Min	Sisihan Piawai
1. Suka membuat penyiasatan sejarah	4.03	0.98	4.00	9.53
2. Menanti-nantikan penyiasatan sejarah	4.15	0.91	3.82	0.80
3. Proses penyiasatan sejarah diminati	3.85	1.12	3.85	0.93
4. Penyiasatan sejarah sangat menyeronokkan	3.73	1.07	3.50	0.79
5. Memperuntukkan masa melakukan penyiasatan sejarah	4.06	0.97	4.03	0.80
Nilai keseluruhan	3.96	0.89	3.84	0.65

Berdasarkan Jadual 2, dapatan menunjukkan skor min persepsi keseronokan berperanan sebagai seorang sejarawan adalah tinggi bagi murid pencapaian tinggi ($M = 3.96$, $SP = 0.89$) berbanding dengan murid pencapaian rendah ($M = 3.84$, $SP = 0.65$).

Bagi menjawab persoalan kajian yang pertama iaitu "Adakah terdapat perbezaan skor min persepsi keseronokan berperanan sebagai seorang sejarawan terhadap pembelajaran berasaskan dokumen berdasarkan

murid berbeza tahap pencapaian?," maka hipotesis nol (H_{01}) telah diuji pada aras kesignifikan ($p = 0.05$) iaitu:

H_{01} : Tidak terdapat perbezaan skor min persepsi keseronokan berperanan sebagai seorang sejarawan terhadap pembelajaran berasaskan dokumen berdasarkan murid berbeza tahap pencapaian.

Jadual 3 menunjukkan hasil analisis ujian-t sampel tak bersandar persepsi keseronokan berperanan sebagai seorang sejarawan berdasarkan tahap pencapaian murid.

JADUAL 3. Ujian-t sampel tak bersandar bagi skor min persepsi keseronokan berperanan sebagai seorang sejarawan berdasarkan tahap pencapaian

	Ujian-t bagi persamaan min								
	Ujian <i>Levene's</i>		<i>t</i>	<i>df</i>	<i>p</i>	Perbezaan min	Min ralat Piawai	99% selang keyakinan bagi perbezaan	
	<i>F</i>	Sig.						Bawah	Atas
Perbezaan Skor Min	3.38	0.07	0.65	65	0.52	0.12	0.19	-0.26	0.50

* Pada aras signifikan 0.05

Dapatan ini adalah selaras dengan kajian Reisman (2012) yang telah menjelaskan bahawa pelaksanaan pembelajaran berasaskan dokumen secara intensif dapat menggalakkan murid-murid untuk berperanan sebagai seorang sejarawan. Hal ini kerana minat untuk membuat proses penyiasatan sejarah seperti seorang sejarawan tidak wujud secara semulajadi dalam kalangan murid sekiranya mereka tidak didedahkan dengan proses penyiasatan sejarah yang membolehkan mereka merasakan aktiviti penyiasatan tersebut adalah berfaedah dan secara tidak langsung dapat mendorong untuk belajar mata pelajaran sejarah dengan lebih baik. Tambahan pula, keseronokan berperanan sebagai seorang sejarawan yang tinggi dan tidak berbeza seperti yang ditunjukkan oleh murid-murid berprestasi tinggi dan murid-murid berprestasi rendah adalah bertentangan dengan dapatan Nokes (2014) yang telah melaporkan bahawa murid-murid aliran biasa telah mempamerkan peningkatan minat menganalisis sejarah berbanding dengan murid aliran khas

Keputusan ujian *Levene's* didapati tidak signifikan [$F = 3.38$, $p = 0.07$]. Ini menunjukkan bahawa tidak terdapat perbezaan yang signifikan bagi skor min keseronokan berperanan sebagai seorang sejarawan [$t(65) = 0.65$, $p = 0.52$] berdasarkan murid berbeza tahap pencapaian pada Jadual 3. Maka, hipotesis nol (H_{01}) gagal ditolak. Oleh itu, dapat dirumuskan bahawa tahap pencapaian murid tidak mempengaruhi skor min persepsi keseronokan berperanan sebagai seorang sejarawan terhadap pembelajaran berasaskan dokumen.

yang telah menyimpulkan bahawa keseronokan untuk melakukan pembelajaran berasaskan dokumen terdorong daripada dalaman diri murid yang terlibat dalam aktiviti pembelajaran tersebut secara konsisten dalam proses pengajaran dan pembelajaran.

PERSEPSI KEYAKINAN BERPERANAN SEBAGAI SEORANG SEJARAWAN

Keyakinan berperanan sebagai seorang sejarawan ialah kepercayaan menjalankan proses penyiasatan sejarah sebagai seorang sejarawan dengan bersungguh-sungguh bagi menjelaskan sesuatu peristiwa sejarah yang dikaji (Reisman & McGrew 2018; Wineburg & Wilson 1988). Jadual 4 menunjukkan min dan sisihan piawai yang diperolehi bagi item-item yang mewakili persepsi keyakinan berperanan sebagai seorang sejarawan.

JADUAL 4. Analisis persepsi keyakinan berperanan sebagai seorang sejarawan berdasarkan tahap pencapaian

Item	Murid Berprestasi Tinggi (N = 33)		Murid Berprestasi Rendah (N = 34)	
	Min	Sisihan Piawai	Min	Sisihan Piawai
1. Penyiasatan sejarah amat mudah.	4.18	0.85	3.91	0.93
2. Yakin melakukan penyiasatan sejarah	3.70	1.02	3.50	0.75
3. Dapat memahami peristiwa sejarah	3.94	0.93	3.38	0.92
4. Boleh menyiasat sejarah dengan kritis	3.24	1.15	2.91	0.90
5. Mengamalkan kemahiran analisis	3.79	0.99	3.47	0.93
6. Menjangka peristiwa sejarah lepas	3.27	0.91	3.35	0.60
Nilai keseluruhan	3.68	0.75	3.42	0.49

Berdasarkan Jadual 4, dapatan menunjukkan skor min persepsi keyakinan berperanan sebagai seorang sejarawan adalah tinggi bagi murid berpencapaian tinggi ($M = 3.68$, $SD = 0.75$) berbanding dengan murid berpencapaian rendah ($M = 3.42$, $SD = 0.49$).

Bagi menjawab persoalan kajian yang kedua iaitu “Adakah terdapat perbezaan skor min persepsi keyakinan berperanan sebagai seorang sejarawan terhadap

pembelajaran berasaskan dokumen berdasarkan murid berbeza tahap pencapaian?,” maka hipotesis nol (H_{02}) telah diuji pada aras kesignifikan ($p = 0.05$) iaitu:

H_{02} : Tidak terdapat perbezaan skor min persepsi keyakinan berperanan sebagai seorang sejarawan terhadap pembelajaran berasaskan dokumen berdasarkan murid berbeza tahap pencapaian.

JADUAL 5. ujian-t sampel tak bersandar bagi skor min persepsi keyakinan berperanan sebagai seorang sejarawan berdasarkan tahap pencapaian murid

	Ujian-t bagi persamaan min								
	Ujian <i>Levene's</i>		<i>t</i>	<i>df</i>	<i>p</i>	Perbezaan min	Min ralat Piawai	99% selang keyakinan bagi perbezaan	
	<i>F</i>	Sig.						Bawah	Atas
Perbezaan Skor Min	8.47	0.06	1.71	65	0.09	0.27	0.16	-0.04	0.57

* Pada aras signifikan 0.05

Jadual 5 menunjukkan hasil analisis ujian-t sampel tak bersandar bagi skor min persepsi keyakinan berperanan sebagai seorang sejarawan berdasarkan tahap pencapaian murid. Keputusan ujian *Levene's* didapati tidak signifikan [$F = 8.47$, $p = 0.06$]. Ini menunjukkan bahawa tidak terdapat perbezaan yang signifikan bagi skor min persepsi keyakinan berperanan sebagai seorang sejarawan [$t(65) = 1.71$, $p = 0.09$] berdasarkan tahap pencapaian murid seperti pada Jadual 5. Maka, hipotesis nol (H_{02}) gagal ditolak. Oleh itu, dapat dirumuskan bahawa tahap pencapaian murid tidak mempengaruhi skor min persepsi keyakinan berperanan sebagai seorang sejarawan terhadap pembelajaran berasaskan dokumen.

Dapatan ini adalah selaras dengan kajian Wineburg (1991) yang mengatakan bahawa tahap keyakinan untuk berperanan sebagai seorang sejarawan semasa membuat sesuatu penyiasatan sejarah dapat dipertingkatkan apabila murid-murid mempunyai naluri ingin menguasai peristiwa sejarah yang diterokai dengan lebih yakin melalui pelbagai tingkah laku seperti mentafsir, meneroka, mencuba, menjelajah, mencipta, mereka bentuk dan sebagainya sebagai usaha mendekati diri mereka dengan proses pentafsiran sejarah. Pendapat ini juga adalah seiring dengan pendapat Britt dan Rouet (2011) yang menjelaskan bahawa kekurangan keyakinan dalam membuat pemprosesan dan

pentafsiran sejarah berdasarkan maklumat-maklumat daripada bahan-bahan tertentu didapati mempengaruhi konsep sendiri dalam diri murid untuk membuat satu keseragaman dalam hujah-hujah sejarah. Sungguhpun begitu, keyakinan berperanan sebagai seorang sejarawan yang sama antara murid-murid berpencapaian tinggi dan murid-murid berpencapaian rendah adalah bertentangan dengan dapatan kajian Rouet et al. (1997) yang telah melaporkan bahawa terdapat perbezaan yang signifikan terhadap keyakinan membuat penulisan hujah sejarah dalam kalangan murid novis dan murid pakar. Justeru, tahap keyakinan untuk berperanan sebagai seorang sejarawan dalam membuat suatu proses penyiasatan sejarah yang mendalam dapat dipertingkatkan melalui pembelajaran berasaskan dokumen seperti dibuktikan dalam kajian ini.

PERSEPSI KEBOLEHAN MENEROKA SUATU PERISTIWA SEJARAH

Kebolehan meneroka suatu peristiwa sejarah ialah sifat atau ciri yang membolehkan penyiasatan sesuatu peristiwa sejarah dapat dilakukan dengan berkesan (Gomez & Saiz 2017; Cowgill & Waring 2017). Jadual 6 menunjukkan

JADUAL 6. Analisis persepsi kebolehan meneroka suatu peristiwa berdasarkan tahap pencapaian

Item	Murid Berpencapaian Tinggi (N = 33)		Murid Berpencapaian Rendah (N = 34)	
	Min	Sisihan Piawai	Min	Sisihan Piawai
1. Membezakan fakta dan huraian	4.09	0.91	3.97	0.90
2. Mensintesis maklumat	2.85	1.20	2.71	1.19
3. Menyiasat secara mendalam	3.55	1.09	3.38	0.92
4. Mengaitkan peristiwa lepas dan kini	3.91	0.84	3.74	0.86
5. Mengambarkan peristiwa sejarah	4.21	0.70	3.91	0.93
Nilai keseluruhan	3.72	0.61	3.54	0.47

min dan sisihan piawai yang diperoleh bagi item-item yang mewakili persepsi kebolehan meneroka suatu peristiwa sejarah.

Berdasarkan Jadual 6, dapatan menunjukkan skor min persepsi kebolehan meneroka suatu peristiwa sejarah adalah tinggi bagi murid berpencapaian tinggi ($M = 3.72$, $SD = 0.61$) berbanding dengan murid berpencapaian rendah ($M = 3.54$, $SD = 0.47$).

Bagi menjawab persoalan kajian yang ketiga iaitu “Adakah terdapat perbezaan skor min persepsi kebolehan

meneroka suatu peristiwa sejarah terhadap pembelajaran berasaskan dokumen berdasarkan murid berbeza tahap pencapaian?,” maka hipotesis nol (H_{03}) telah diuji pada aras kesignifikan ($p = 0.05$) iaitu:

H_{03} : Tidak terdapat perbezaan skor min persepsi kebolehan meneroka suatu peristiwa sejarah terhadap pembelajaran berasaskan dokumen berdasarkan murid berbeza tahap pencapaian.

JADUAL 7. Ujian-t sampel tak bersandar bagi skor min persepsi kebolehan meneroka suatu peristiwa sejarah berdasarkan tahap pencapaian murid

	Ujian-t bagi persamaan min								
	Ujian <i>Levene's</i>		<i>t</i>	<i>df</i>	<i>p</i>	Perbezaan min	Min ralat Piawai	99% selang keyakinan bagi perbezaan	
	<i>F</i>	Sig.						Bawah	Atas
Perbezaan Skor Min	0.79	0.38	1.36	65	0.18	0.18	0.13	-0.08	0.44

* Pada aras signifikan 0.05

Jadual 7 menunjukkan hasil analisis ujian-t sampel tak bersandar bagi skor min persepsi kebolehan meneroka suatu peristiwa sejarah berdasarkan tahap pencapaian murid. Keputusan ujian *Levene's* didapati tidak signifikan [$F = 0.79$, $p = 0.38$]. Ini menunjukkan bahawa tidak terdapat perbezaan yang signifikan bagi skor min persepsi kebolehan meneroka suatu peristiwa sejarah [$t(65) = 1.36$, $p = 0.18$] berdasarkan tahap pencapaian murid seperti pada Jadual 7. Maka, hipotesis nol (H_{03}) gagal ditolak. Oleh itu, dapat dirumuskan bahawa tahap pencapaian murid tidak mempengaruhi skor min persepsi kebolehan meneroka suatu peristiwa sejarah terhadap pembelajaran berasaskan dokumen.

Sungguhpun kebolehan untuk meneroka suatu peristiwa sejarah telah dilaporkan masih berada pada tahap rendah dalam kalangan guru dan murid (Cowgill II & Waring 2017; Hover et al. 2016), namun dapatan kajian tersebut adalah bertentangan dengan dapatan kajian ini yang telah menunjukkan bahawa kebolehan untuk meneroka suatu peristiwa sejarah adalah tinggi melalui pembelajaran berasaskan dokumen dalam kalangan murid. Hal ini kerana kebolehan murid untuk meneroka sejarah dengan melihat daripada pelbagai dimensi telah membolehkan mereka

dapat menguasai suatu kebolehan dalam membuat analisis dan tafsiran sejarah yang lebih komprehensif. Pendapat ini adalah sealiran dengan pendapat Drake dan Brown (2003) dan Stovel (2000) yang menjelaskan bahawa murid-murid dapat melihat sesuatu peristiwa sejarah daripada perspektif yang tersendiri melalui pendekatan dan strategi penerokaan dan analisis yang sistematik. Oleh itu, dapat dibuktikan bahawa kebolehan meneroka suatu peristiwa sejarah dapat dibentuk melalui pelaksanaan pembelajaran berasaskan dokumen dalam kalangan murid.

PERSEPSI KEMAMPUAN BERPERANAN SEBAGAI SEORANG SEJARAWAN

Kemampuan berperanan sebagai seorang sejarawan ialah kesanggupan untuk melakukan proses penyiasatan sejarah seperti seorang sejarawan dalam membuat sesuatu tafsiran peristiwa sejarah (Chassanoff 2013; Wineburg 1991). Jadual 8 menunjukkan min dan sisihan piawai yang diperoleh bagi item-item yang mewakili persepsi kemampuan berperanan sebagai seorang sejarawan.

JADUAL 8. Analisis persepsi kemampuan berperanan sebagai seorang sejarawan berdasarkan tahap pencapaian

Item	Murid Berpencapaian Tinggi (N = 33)		Murid Berpencapaian Rendah (N = 34)	
	Min	Sisihan Piawai	Min	Sisihan Piawai
1. Memperoleh banyak maklumat	4.24	0.66	3.85	0.82
2. Membuat penjelasan mantap	4.27	0.84	3.74	1.05
3. Mempunyai imaginasi baik	4.09	0.84	4.00	0.74
4. Mengamalkan strategi penulisan betul	3.55	1.03	3.41	0.96
5. Membandingkan pentafsiran sejarah	3.91	0.91	3.53	0.93
Nilai keseluruhan	4.01	0.64	3.71	0.62

Berdasarkan Jadual 8, dapatan menunjukkan skor min persepsi kemampuan berperanan sebagai seorang sejarawan adalah tinggi bagi murid berpencapaian tinggi ($M = 4.01, SD = 0.64$) berbanding dengan murid berpencapaian rendah ($M = 3.71, SD = 0.62$).

Bagi menjawab persoalan kajian yang keempat iaitu “Adakah terdapat perbezaan skor min persepsi kemampuan berperanan sebagai sejarawan terhadap pembelajaran

berasaskan dokumen berdasarkan murid berbeza tahap pencapaian?,” maka hipotesis nol (H_{04}) telah diuji pada aras kesignifikan ($p = 0.05$) iaitu:

H_{04} : Tidak terdapat perbezaan skor min persepsi kemampuan berperanan sebagai seorang sejarawan terhadap pembelajaran berasaskan dokumen berdasarkan murid berbeza tahap pencapaian.

JADUAL 9. Ujian-t sampel tak bersandar bagi skor min persepsi kemampuan berperanan sebagai seorang sejarawan berdasarkan tahap pencapaian murid

	Ujian-t bagi persamaan min								
	Ujian Levene's		t	df	p	Perbezaan min	Min ralat Piawai	99% selang keyakinan bagi perbezaan	
	F	Sig.						Bawah	Atas
Perbezaan Skor Min	0.23	0.63	1.98	65	0.05	0.31	0.15	-0.02	0.61

* Pada aras signifikan 0.05

Jadual 9 menunjukkan hasil analisis ujian-t sampel tak bersandar bagi skor min persepsi kemampuan berperanan sebagai seorang sejarawan berdasarkan tahap pencapaian murid. Keputusan ujian *Levene's* didapati tidak signifikan [$F = 0.23, p = 0.63$]. Ini menunjukkan bahawa terdapat perbezaan yang signifikan bagi skor min persepsi kemampuan berperanan sebagai seorang sejarawan [$t(65) = 1.98, p = 0.05$] berdasarkan tahap pencapaian murid seperti pada Jadual 9. Maka, hipotesis nol (H_{04}) berjaya ditolak. Oleh itu, dapat dirumuskan bahawa tahap pencapaian murid mempengaruhi skor min persepsi kemampuan berperanan sebagai seorang sejarawan terhadap pembelajaran berasaskan dokumen.

Dapatan kajian ini adalah bertentangan dengan kajian Wineburg (1991) dan Newmann et al. (2014) yang menjelaskan bahawa tahap kemampuan guru sebagai *expert* dan murid sebagai *novis* dalam berperanan sebagai seorang sejarawan berada pada tahap rendah walaupun strategi analisis sumber sejarah yang dipraktikkan oleh sejarawan adalah diakui dapat meningkatkan kefahaman sejarah dalam proses pengajaran dan pembelajaran. Sungguhpun begitu, kemampuan berperanan sebagai seorang sejarawan yang dilaporkan lebih tinggi dalam kalangan murid berpencapaian tinggi berbanding dengan murid berpencapaian rendah adalah selari dengan dapatan kajian Vansledright dan Kelly (1998) dan kajian Stahl et al.

(1996) yang telah melaporkan bahawa kemampuan murid membaca sumber sejarah adalah berbeza berdasarkan pengalaman dan aplikasi strategi analisis sumber sejarah. Hal ini kerana tahap dan ciri intelek murid yang berbeza-beza dapat mempengaruhi kemampuan mereka untuk berperanan sebagai seorang sejarawan yang memerlukan proses penyiasatan secara mendalam yang dapat menggalakkan murid-murid untuk berfikir. Justeru, dapat dibuktikan bahawa kemampuan berperanan sebagai seorang sejarawan adalah berbeza antara murid berpencapaian tinggi dan murid berpencapaian rendah yang mengikuti pembelajaran berasaskan dokumen dalam kajian ini.

PERSEPSI KEBOLEHAN MENGGUNAKAN SUMBER-SUMBER SEJARAH

Kebolehan menggunakan sumber-sumber sejarah ialah ciri-ciri yang membolehkan seseorang dapat menggunakan dan menganalisis koleksi bahan atau sumber-sumber sejarah semasa melakukan proses penyiasatan sejarah (Langan, 2015; Neumann et al, 2014). Jadual 10 menunjukkan min dan sisihan piawai yang diperolehi bagi item-item yang mewakili persepsi kebolehan menggunakan sumber-sumber sejarah.

JADUAL 10. Analisis persepsi kebolehan menggunakan sumber-sumber sejarah berdasarkan tahap pencapaian

Item	Murid Berpencapaian Tinggi (N = 33)		Murid Berpencapaian Rendah (N = 34)	
	Min	Sisihan Piawai	Min	Sisihan Piawai
1. Menganalisis sumber dengan baik	3.33	1.02	3.47	0.93
2. Menentukan jenis-jenis sumber	3.88	0.89	3.85	0.93
3. Mengakses sumber dari internet	4.24	0.71	4.00	0.85
4. Membandingkan maklumat	3.85	0.83	3.79	0.91
5. Menentukan sumber dipercayai	3.91	0.88	3.94	0.81
6. Meneroka pelbagai bahan bukti	4.09	0.95	4.18	0.76
Nilai keseluruhan	3.88	0.64	3.87	0.50

Berdasarkan Jadual 10, dapatan menunjukkan skor min persepsi kebolehan menggunakan sumber-sumber sejarah adalah tinggi bagi murid berpencapaian tinggi ($M = 3.88$, $SD = 0.64$) berbanding dengan murid berpencapaian rendah ($M = 3.87$, $SD = 0.50$).

Bagi menjawab persoalan kajian yang kelima iaitu “Adakah terdapat perbezaan skor min persepsi kebolehan menggunakan sumber-sumber sejarah terhadap

pembelajaran berasaskan dokumen berdasarkan murid berbeza tahap pencapaian?,” maka hipotesis nol (H_{05}) telah diuji pada aras kesignifikan ($p = 0.05$) iaitu:

H_{05} : Tidak terdapat perbezaan skor min persepsi kebolehan menggunakan sumber-sumber sejarah terhadap pembelajaran berasaskan dokumen berdasarkan murid berbeza tahap pencapaian.

JADUAL 11. Ujian-t sampel tak bersandar bagi skor min persepsi kebolehan menggunakan sumber-sumber sejarah berdasarkan tahap pencapaian murid

	Ujian-t bagi persamaan min								
	Ujian <i>Levene's</i>		<i>t</i>	<i>df</i>	<i>p</i>	Perbezaan min	Min ralat Piawai	99% selang keyakinan bagi perbezaan	
	<i>F</i>	Sig.						Bawah	Atas
Perbezaan Skor Min	2.59	0.11	0.08	65	0.94	0.01	0.14	-0.27	0.29

* Pada aras signifikan 0.05

Jadual 11 menunjukkan hasil analisis ujian-t sampel bersandar bagi skor min persepsi kebolehan menggunakan sumber-sumber sejarah berdasarkan tahap pencapaian murid. Keputusan ujian *Levene's* didapati tidak signifikan [$F = 2.59$, $p = 0.11$]. Ini menunjukkan bahawa tidak terdapat perbezaan yang signifikan bagi skor min persepsi kebolehan menggunakan sumber-sumber sejarah [$t(65) = 0.08$, $p = 0.94$] berdasarkan tahap pencapaian murid seperti pada Jadual 11. Maka, hipotesis nol (H_{05}) gagal ditolak. Oleh itu, dapat dirumuskan bahawa tahap pencapaian murid tidak mempengaruhi skor min persepsi kebolehan menggunakan sumber-sumber sejarah terhadap pembelajaran berasaskan dokumen.

Dapatan kajian ini yang melaporkan bahawa tidak terdapat perbezaan yang signifikan antara murid berpencapaian tinggi dan murid berpencapaian rendah terhadap persepsi kebolehan menggunakan sumber-sumber sejarah dalam pembelajaran berasaskan dokumen adalah bertentangan dengan dapatan kajian Harris, Halvorsen dan Aponte (2015) dan kajian Macedo-Rouet et al. (2013) yang telah menjelaskan bahawa murid sekolah menengah dan sekolah rendah mempunyai kemahiran yang berbeza-beza dalam mengintegrasikan sumber sejarah semasa proses penyiasatan bagi meningkatkan kefahaman mereka. Tambahan pula, kebolehan murid menggunakan sumber sejarah dalam melengkapkan tugas yang berbeza-beza yang dilaporkan dalam kajian Cameron et al. (2016) turut bertentangan dengan dapatan kajian ini. Justeru, dapat dirumuskan bahawa kebolehan menggunakan sumber sejarah adalah sama dalam kalangan murid yang mengikuti pembelajaran berasaskan dokumen yang membolehkan mereka dapat mengintegrasikan bahan-bahan tertentu dalam proses pengajaran dan pembelajaran.

KESIMPULAN

Kajian tinjauan ini telah mengenalpasti persepsi peranan murid yang berbeza tahap pencapaian terhadap pembelajaran berasaskan dokumen dalam mata pelajaran sejarah berdasarkan tahap pencapaian mereka. Tinjauan ini dilakukan ke atas seramai 67 orang murid Tingkatan Empat yang terbahagi kepada 33 orang murid berpencapaian tinggi dan 34 murid berpencapaian rendah. Kesimpulannya, kajian ini menunjukkan bahawa skor min persepsi peranan murid terhadap pembelajaran berasaskan dokumen dalam mata pelajaran sejarah berada pada tahap tinggi bagi murid berpencapaian tinggi dan murid berpencapaian rendah secara keseluruhannya. Walau bagaimanapun, tidak terdapat perbezaan yang signifikan terhadap skor min persepsi peranan murid dari segi skor min persepsi keseronokan berperanan sebagai seorang sejarawan, keyakinan berperanan sebagai seorang sejarawan, kebolehan meneroka suatu peristiwa sejarah dan kebolehan menggunakan sumber-sumber sejarah berdasarkan tahap pencapaian murid. Namun begitu, dapatan kajian ini menunjukkan bahawa terdapat perbezaan yang signifikan terhadap skor min persepsi kemampuan berperanan sebagai seorang sejarawan berdasarkan tahap pencapaian. Hal ini kerana murid beranggapan bahawa mereka dapat meneroka sejarah dengan membuat perbandingan yang mendalam seperti yang dilakukan oleh seorang sejarawan. Sehubungan dengan itu, kajian ini dapat dijadikan panduan kepada pihak Pusat Perkembangan Kurikulum, Kementerian Pendidikan Malaysia untuk mencadangkan pelaksanaan pembelajaran berasaskan dokumen di dalam kelas sejarah selaras dengan perkembangan literasi maklumat dan teknologi dalam pendidikan abad ke-21. Untuk kajian lanjutan, dicadangkan bahawa ciri-ciri murid seperti tahap kebolehan dan kecerdasan yang khusus difokuskan bagi membolehkan suatu gambaran menyeluruh berkaitan dengan persepsi murid dapat diperolehi.

RUJUKAN

- Abdul Rahim Abdul Rashid. 1999. *Kemahiran Berfikir Kritis Merentasi Kurikulum: Pendekatan Pedagogi dan Wawasan Pendidikan Bestari*. Shah Alam: Penerbit Fajar bakti.
- Abdul Razaq Ahmad, Mohd Mahzan Awang, Ahmad Ali Seman & Ramle Abdullah. 2013. The Skills of Using History Textbooks in Secondary School. *Asian Social Science* 9(12): 229-236.
- Anuar Ahmad, Siti Haishah Abdul Rahim & NurAtiqah T Abdullah. 2009. Tahap keupayaan pengajaran guru sejarah dan hubungannya dengan pencapaian murid berpretasi rendah. *Jurnal Pendidikan Malaysia* 34(1): 53-66.
- Azwan Ahmad, Abdul Ghani Kaneson Abdullah, Mohammad Zohir Ahmad & Abdul Rahman Abdul Aziz. 2005. Kesan Efikasi Guru Sejarah terhadap Amalan Pengajaran Berbantuan Teknologi Maklumat dan Komunikasi (TMK). *Jurnal Penyelidikan Pendidikan* 7: 14-26.
- Barton, K.C. & Levistik, L.S. 2004. *Teaching History for the Common Good*. Mahwah: Erlbaum.
- Breakstone, J. & Smith, M. 2013. Using Library of Congress Primary Sources for Assessment. *The TPS Journal* 1(3): 1-8.
- Britt, M.A. & Rouet, J.F. 2011. Research challenges in the use of multiple documents. *International Design Journal* 19(1): 62-68.
- Brown, C.A. & Dotson, K. 2007. A Case Study Using Digital Primary Source Documents. *Tech Trends* 51(3): 30-37.
- Cameron, C., Meter, P.V. & Long, V.A. 2016. The effects of instruction on student's generation of self questions when reading multiple documents. *The Journal of Experimental Education*: 1-18.
- Chassanoff, A. 2013. Historians and the use of primary source materials in the digital age. *The American Archivist* 76(2): 458-479.
- Chua, Y.P. 2014. *Kaedah Penyelidikan* (ed. ke-3). Kuala Lumpur: McGraw Hill Sdn. Bhd.
- Cowgill II, D.A. & Waring, S.M. 2017. Historical Thinking: An Evaluation of Student and Teacher Ability to Analyze Sources. *Journal of Social Studies Education Research* 8(1): 115-145.
- Creswell, J.W. 2005. *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research* (ed. ke-2). Upper Saddle River: Merrill.
- Drake, F.D. & Brown, S.D. 2003. A systematic approach to improve student's historical thinking. *The History Teacher* 36(4): 465-489.
- Dutt-Doner, K., Cook-Cottone, C. & Akien, S. 2007. Improving classroom instruction: Understanding the developments nature of analyzing primary sources. *Research in Middle Level Education* 30(6): 1-20.
- Fitzgerald, J.C. 2009. Textbook and Primamry Sources Analysis. *Social Studies Research and Practice* 4(8): 37-43.
- Gay, L.R. & Airasian, P. 2003. *Educational Research* (ed. ke-7). Upper Saddle River: Merrill.
- Gomez, C.J. & Saiz, J. 2017. Narrative inquiry and historical skills: A study in teacher training. *Revista Electronica de investigacion Educativa* 19(4): 19-32.
- Harris, L.M., Halvorsen, A.L. & Aponte, G.J. 2015. My family has gone through that: How high school students determine the trustworthiness of historical documents. *The Journal of Social Studies Research* 40: 109-121.
- Hazri Jamil. 2003. *Teknik Mengajar Sejarah*. Pahang: PTS Publications & Distributors Sdn. Bhd.
- Hover, S.V., Hicks, D. & Dack, H. 2016. From Source to Evidence? Teachers' Use of Historical Sources in Their Classrooms. *The Social Studies* 107(6): 209-217.
- Huistra, H. & Mellink, B. 2016. Phrasing history: Selecting sources in digital repositories. *Historical Methods* 49(4): 220-229
- Hynd, C.R. 1999. Teaching students to Think Critically Using Multiple Texts in History. *Journal of Adolescent & Adult Literacy* 42(6): 428-436.
- Jabatan Pendidikan Negeri. 2018. *Analisis Keputusan Peperiksaan Penilaian Tingkatan Tiga*. Unit Peperiksaan Sekolah.
- Kaviza, M. 2019. Kesan kaedah Document-based lesson terhadap penaaakulan sejarah dalam kaangan murid berbeza tahap pemikiran kritis. *Juku: Jurnal Kurikulum & Pengajaran Asia Pasifik* 7(2): 1-9.
- Kementerian Pendidikan Malaysia. 2013. *Pelan Pembangunan Pendidikan Malaysia 2013-2025*. Putrajaya: Kementerian Pendidikan Malaysia.
- Langan, E. 2015. Using multiple-perspective primary sources to enhance preservice teacher understandings. *Teacher Education and Practice* 28(4): 617-626.
- Lim, C.H. 2007. *Penyelidikan Pendidikan: Pendekatan Kuantitatif dan Kualitatif*. Kuala Lumpur: McGraw Hill Sdn. Bhd.
- Macedo-Rouet, M., Braasch, J.L.G., Britt, M.A. & Rouet, J.F. 2013. Teaching Fourth and Fifth Graders to Evaluate Information Sources During Text Comprehension. *Cognition and Instruction* 31(2): 204-226.
- Mallihai Tambyah. 2017. Teaching for "Historical Understanding": What knowledge do teachers need to teach history? *Australian Journal of Teacher Education* 42(5): 35-50.
- Merkt, M., Werner, M. & Wagner, W. 2017. Historical Thinking Skills and Mastery of Multiple Documents Tasks. *Learning and Individual Differences* 54: 135-146.
- Mohd Johdi Salleh & Ahmad Rafeai Ayudin. 2010. Innovations of History Education in High Schools, ICCS Malaysia. *HISTORIA: International Journal of History Education* 10(2): 73-88.
- Mohd Mahzan Awang, Abdul Razaq Ahmad & Nur Syazwani Abdul Talin. 2016. Penggunaan multimedia dalam pendidikan sejarah pada abad ke-21 dan hubungannya dengan minat belajar sejarah. *Jurnal Pemikir Pendidikan* 7: 44-56.
- Mohd Mahzan Awang, Abdul Razaq Ahmad, & Nur Syazwani Abdul Talib. 2016. Penggunaan Multimedia dalam Pendidikan Sejarah Pada Abad ke-21 dan Hubungannya Dengan Minat Belajar Sejarah. *Jurnal Pemikir Pendidikan* 7: 44-56.
- Mohd Samsudin & Shahizan Shahrudin. 2013. Pendidikan dan Pengajaran Mata Pelajaran Sejarah di Sekolah di Malaysia. *JEBAT* 39(2): 116-141.
- Neuman, W. L. 2000. *Social Research Methods: Qualitative and Quantitative Approaches*. (4th Ed). Boston: Allyn and Bacon.
- Neumann, D., Gilbertson, N. & Hutton, L. 2014. Context: The foundation of close reading of primary source textx. *Social Studies Research and Practice* 92(2): 68-76.
- Newmann, M. 2001. Primary Sources in Perspective. *Journal Educations and Students with Library of Congress Resources*.

- Nokes, J.D. 2014. Elementary students' Roles and Epistemic Stances during Document Based History Lessons. *Theory & Research in Social Education* 42: 375-413.
- Nunnally, J.C. 1978. *Psychometrie Theory* (2nd Ed). New York: McGraw Hill.
- Omardin Haji Ashaari & Yunus Muhammad. 1996. *Kaedah Pengajaran Sejarah*. Kuala Lumpur: Utusan Publication & Distributors Sdn. Bhd.
- Pusat Perkembangan Kurikulum. 2003. *Huraian Sukatan Mata Pelajaran Sejarah Tingkatan Empat*. Putrajaya: Kementerian Pendidikan Malaysia.
- Rantala, J. & Van Den Berg, M. 2015. Finnish High School and University Students' Ability to Handle Multiple Source Documents in History. *Historical Encounters: A Journal of Historical Consciousness, Historical Cultures and History Education* 2(1): 70-88.
- Reisman, A. 2012. The "Document-Based Lessons": Bringing Disciplinary Inquiry into High School History cClassrooms with Adolescent Struggling Readers. *Journal of Curriculum Studies* 44(2): 233-264.
- Reisman, A. & Fogo, B. 2016. Contributions of Educative Document Based Curricular Materials to Quality of Historical Instruction. *Teaching and Teacher Education* 59: 191-202.
- Reisman, A. & McGrew, S. 2018. Reading in history education: Text, sources and evidence. Dlm. *The Wiley International Handbook of History Teaching and Learning*, disunting oleh S.A. Metzger. & L.M. Harris. John Wiley & Sons Inc.
- Renuka Ramakrishnan & Siti Hawa Abdullah. 2012. Penggunaan Sumber Digital Sejarah Dalam Kalangan Guru Sejarah. *Seminar Kebangsaan Majlis Dekan*, Zon Regency by the Sea Johor Bharu, 7-9 Oktober 2012.
- Rouet, J.F., Favart, M., Britt, M.A. & Perfetti, C.A. 1997. Studying and using multiple documents in history: Effects of discipline expertise. *Cognition and Instruction* 15(1): 85-106.
- Stahl, S.A., Hynd, C.R., Britton, B.K. & McNish, M.M. 1996. What happens when students read multiple source documents in history? *Reading Research Quarterly* 11(4): 430-455.
- Stovel, J.E. 2000. Document analysis as a tool to strengthen student writing. *The History Teacher* 33(4): 501-509.
- Suntharalingam. 1985. *Pengenalan kepada Sejarah*. Kuala Lumpur: Marican & Sons (M). Sdn. Bhd.
- Vansledright, B.A. & Kelly, C. 1998. Reading American History: The influence of multiple sources on six fifth graders. *The Elementary School Journal* 98(3): 239-265.
- Wineburg, S. 1991. On the Reading of Historical Texts: Notes on the Breach between School and Academy. *American Educational Research Journal* 28(3): 495-519.
- Wineburg, S. & Wilson, S.M. 1988. Models of Wisdom in the teaching of History. *The Phi Delta Kappan* 70(1): 50-58.
- M. Kaviza
Pusat Pengajian Pendidikan dan Bahasa Moden
Universiti Utara Malaysia
Emel: kavizakaviza@yahoo.com
- *Pengarang untuk surat-menyurat, emel: kavizakaviza@yahoo.com
- Diserahkan: 3 Julai 2018
Dinilai: 23 Julai 2019
Diterima: 19 Ogos 2019
Diterbitkan: 30 November 2019